

(1) ספר שמות פרק יד

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ד) וְחִזַּקְתִּי אֶת לֵב פְּרַעֲהַ וְרַדְף אַחֲרֵיהֶם וְאֶכְבְּדָהּ בַּפְּרַעֲהַ וּבְכָל חֵילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ כֵן:

(י) וּפְרַעֲהַ הִקְרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסְעִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה:

(טו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה מֶה תִּצְעַק אֵלַי דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ:

(2) רבי יוסף בכור שור על שמות פרק יד פסוק טו

מה תצעק אלי - וכי זה כבודי, שאתה צועק לפני, וכי כך אני, שישראל באו כאן עלי ועל בטחוני, ובמצותי, ואניחם בידם? דבר אל בני ישראל ויסעו - כי אין לירא כלום:

(3) אבן עזרא על שמות פרק יד פסוק טו

מה תצעק - יש אומרים כי משה היה צועק אל השם. וזה איננו נכון כי כבר דבר לו ואכבדה בפרעה. רק נאמר על משה שהוא כנגד כל ישראל. בעבור שצעקו בני ישראל אל ה':

(4) הכתב והקבלה על שמות פרק יד פסוק טו

מה תצעק . . . ויתכן לומר שהוא חוזר על צעקת בני"ש שהזכיר למעלה, ופיל' תצעק תעזוב ותניח לצעוק כי יש פעלים שאין הוראתם פעולה הנושית מידי הפועל בעצמו רק הסבת פעולה, כמו על אשר מעלתם בי, לא קדשתם אותי, שמכוונתכם גרמתם מעילה, גרמתם מניעת הקדושה, וכן אשר טמאו את אחותם (וישלח ל"ד), אף שאנשי שכם לא היו פועלים עצמיים בדבר הנבלה, מ"מ מפני שהיו יודעים בו ושותקים, וברצויים להמול היו רוצים לייפות הדבר, לכן נתיחסה המעשה גם אליהם ע"ד מי שבידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בו.

(5) וכן ובן הבקר אשר עשה (בראשית ח"י) אינו פעל עצמי כי ע"י נערו נעשה כמ"ש ויקח בן בקר ויתן אל הנער, והנה הוא רק פעל מסבב ע"ד שלוחו של אדם כמותו. וכן כל לשונות עשיי' הנאמרים למשה בצווי מלאכת המשכן בתרומה ותצוה, כגון ועשית כפרת ועשית שולחן, וכדומה לאלה העולים כמספר מ"ב, כולם אינם פעלים עצמיים, כי משה לא עשה מאומה והוא לא שלח ידו במלאכה זו כ"א בצלאל עם חכמי לב כמבואר בויקהל ופקודי, א"כ לשון ועשית שנאמר למשה אינו רק פעל מסבב שבצווי לעושי המלאכה היה סבה לעשיי', ותרגומו וכן הבית אשר בנה שלמה (מ"א ו') ויבן שלמה, בנה בניתי בית זבול (שם) אינם רק פעלים מסבבים לא פעלים עצמיים וכן הוא היה עושה . . .

(6) וכן כשיש כח ורשות באדם לבטל ולמנוע את חברו מפעולה ולא ימנענו ממנה, כמו תושב ושכיר לא יאכל בו שהאזהרה היא על ישראל שלא יניח אותם לאכול, וכן לא תזרע כרמיתך כלאים שנכלל בו ג"כ האזהרה מלהניח ומלקיים את הזרעים בכרם, וכן לא תעשה כל מלאכה דבשבת, מלת תעשה כוללת פעולה עצמית ופעל מסבב ככתוב אתה ובנך ובתך וגו' שתזהיר את הגדול מלהניח את הקטן עשיית מלאכה (ע"ש רש"י), . . . ומזה אמר כאן מה תצעק אלי, למה תתן מקום אל הצעקה שיצעקו ישראל אלי;

(7) רמב"ן על שמות פרק יד פסוק טו

מה תצעק אלי אמר ר"א כי משה כנגד כל ישראל, שהיו צועקים לו, כמו שאמר ויצעקו בני ישראל אל ה' וא"כ למה אמר מה תצעק אלי, ראוי להם לצעק ואולי יאמר מה תניחם לצעוק? דבר להם ויסעו, כי כבר אמרתי לך ואכבדה בפרעה (פסוק ד) ורבותינו אמרו (מכילתא כאן) שהיה משה צועק ומתפלל, והוא הנכון, כי לא ידע מה יעשה, ואף על פי שאמר לו השם ואכבדה בפרעה, הוא לא היה יודע איך יתנהג, כי הוא על שפת הים והשונא רודף ומשיג, והיה מתפלל שיורנו ה' דרך יבחר וזה טעם מה תצעק אלי, שהיית צריך לשאל מה תעשה ואין לך צורך לצעוק, כי כבר הודעתך ואכבדה בפרעה, ולא סיפר הכתוב צעקת משה, כי הוא בכלל ישראל:

8 ספורנו עה"ת ספר שמות פרק יד פסוק טו

מה תצעק אלי. כי אמנם הוא היה בכלל ויצעקו בני ישראל אל ה', אמנם צעקת משה לא היתה מיראת פרעה וחילו, כי כבר הגיד לישראל את מפלת המצרים ומיתתם כאמרו לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, ה' ילחם לכם אבל היתה צעקתו על שרי ישראל שהעזו פניהם באמרם המבלי אין קברים וחשב בשביל זה שלא ישמעו לו להכנס בים, לפיכך אמר לו מה תצעק אלי בזה, כי אמנם אתה חושד בכשרים: דבר אל בני ישראל ויסעו. ולא ימרו את פיך:

9 העמק דבר על שמות פרק יד פסוק טו

מה תצעק אלי. מבואר שמשם התפלל אע"ג שידע היטב כי הקב"ה יעשה ישועה לישראל מכ"מ נדרש לתפלה לפי דעתו. דזה כלל גדול במלחמה שמתנהגת בפעולת הטבע. אע"ג שברור שיהיו המה מנצחים מכ"מ צריך תפלה כמו שהיה במלחמת עמלק שעלה משה בהר ואהרן וחור עמו ותניא במכילתא שגזר תענית ועמד בתפלה וכן במלחמת מדין שאמר ה' נקם נקמת וגו' מכ"מ אי ברבה פ' מטות שהלכו י"ב אלף למלחמה וי"ב אלף לתפלה. והיינו משום שאע"ג שינצחו בברור לא ימלט שגם כמה מהמנצחים יהרגו כפי דרך הטבע וכמו שאמר דוד המלך כזה וכזה תאכל החרב. מש"ה נדרש לתפלה שתהא השגחה פרטית על כל א' בפ"ע לטובה שלא יארע שום נזק . . .

10) אמנם כ"ז רק בעת שהניצוח הוא בדרך הטבע כמו מלחמת עמלק ומדין שהיה מלחמת תנופה. ומלחמת יריחו אע"ג דנפילת החומה היה נס נגלה מכ"מ אחר שנפלה החומה ועלה איש נגדו. היה מלחמה חזקה עם בעלי יריחו. משא"כ אם הכל בדרך נס וגם הישועה ברורה אין מקום לתפלה. והיינו שהתפלל משה כאן שאע"ג שידע שיהיה נס במקום הים מכ"מ עד שיגיעו לים ומצרים הולכים אחריהם ומורים חצים וכדומה קרוב שיהרגו כמה מישראל. מש"ה נצרך לתפלה. וא"ל ה' מה תצעק אלי. שאין השעה צריכה לכך. כי יהי נס גם בזה כמו שמבאר שעמד עמוד הענן ביניהם:

11 משך חכמה על שמות פרק יד פסוק טו

מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו - במכילתא ר"י אמר אמר הקב"ה למשה משה אין להם לישראל אלא ליסע. נראה דמפרש דכל בני ישראל הלכו אחר משה כצאן בבקעה אחר הרועה, אמנם בים צוה הקב"ה למשה שיסע אחרי העם והמה באמונתם בו ילכו בתוך הים ובזכות הנסיעה שיבואו תוך המים בים יבקע להם הים,

12) לכן כתוב ויסע מלאך האלוהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם זה משה שנקרא כאן מלאך האלהים וכמו שכתוב בחגי (א, יג) ויאמר חגי מלאך ה' (יעו' ריש ויקרא רבא), לכן בזכות שהלכו לים ומשה אחריהם נבקע הים ולכן אמרו להלן במכילתא (ס"פ כב) מתוך שהיו נוטלין עצה קפץ נחשון בן עמינדב כו' לתוך גלי הים . . . וזה שאמר דבר אל בני"י ויסעו הם יסעו ואתה אחריהם ובזכות זה יבקע ים ודו"ק.

13) Rav Y D Soloveitchik, Derosh HaRav, p.170

Yet, strangely, at the time that the Jews left Egypt, neither Moses nor the people sang hymns of praise for the 'amazing miracle that they had experienced. Only seven days later, after the splitting of the Red Sea, did Moshe and the people sing Az Yashir. Why did Israel wait a week to give thanks?

14) The reason lies in a fundamental difference between the Exodus from Egypt and the splitting of the Red Sea. The exodus was pure *yeshuah*. God did not have, nor did He seek, man's assistance. "And no one shall leave the doorway of his house until morning" (Exodus 12:22). The Jews were to remain in their homes, eat of the paschal lamb, and watch as events unfolded. For such unfettered *yeshuah*, the gratitude that we express is attenuated.

15) In contrast, at the splitting of the Red Sea, the Creator offered the Israelites a role in their own redemption. He required a leap of faith: a jump into the water prior to the parting of the sea (Sotah 36-37a). The shock of cold water, the fear of drowning thus became Israel's minute "contribution" to the miracle. At that moment they became partners with God, and as a result Moses and the people full-throatedly sang the majestic *az yashir* in gratitude.